

Podręczniki Prawnicze

Prawo międzynarodowe publiczne

Adam Łazowski
Anna Zawidzka-Łojek

2. wydanie

C. H. Beck

PODRĘCZNIKI PRAWNICZE

A. Łazowski / A. Zawidzka-Łojek • Prawo międzynarodowe publiczne

W sprzedaży:

M. Ahlt, M. Szpunar

PRAWO EUROPEJSKIE, wyd. 5

Podręczniki Prawnicze

M. M. Kenig-Witkowska (red.), A. Łazowski, R. Ostriansky

PRAWO INSTYTUCJONALNE UNII EUROPEJSKIEJ, wyd. 5

Podręczniki Prawnicze

A. Łazowski (red.), A. Łabędzka, M. Szpunar

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ. PYTANIA. KAZUSY. TABLICE, wyd. 4

Repetytoria C.H. Beck

F. Filipek, B. Kuźniak

PRAWO MIĘDZYNARODOWE PUBLICZNE. TESTY. KAZUSY.

TABLICE, wyd. 4

Repetytoria C.H. Beck

A. Dudzic, A. J. Ploch

PRAWO MIĘDZYNARODOWE PUBLICZNE

Plansze Becka

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ, wyd. 16

Twoje Prawo

B. Kuźniak

ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE

Ćwiczenia Becka

www.edukacjaprawnicza.pl

www.sklep.beck.pl

Prawo międzynarodowe publiczne

dr Adam Łazowski

*Reader in Law
School of Law
University of Westminster
London*

dr Anna Zawidzka-Łojek

*Adiunkt Uniwersytetu Warszawskiego
Wydział Prawa i Administracji
Instytutu Prawa Międzynarodowego*

2. wydanie

WYDAWNICTWO C.H. BECK
WARSZAWA 2011

Poszczególne rozdziały opracowali:

Adam Łazowski: I; II; III; IV; V; VI § 2–3; VIII § 1; VIII § 3–7; IX § 1

Anna Zawadzka-Łojek: VI § 1; VII; VIII § 2; IX § 2; X; XI; XII; XIII

Redakcja: Aneta Flisek

© Wydawnictwo C.H. Beck 2011

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: DTP Service
Druk i oprawa: P.W.P. INTERDRUK, Warszawa

ISBN 978-83-255-3326-7

ISBN e-book 978-83-255-3327-4

*Pamięci
Profesora Eugeniusza Piontka*

Spis treści

	Str.	Nb.
Wykaz skrótów	XIII	
Wykaz stron internetowych	XVII	
Wykaz podstawowej literatury	XIX	
Przedmowa	XXI	
Rozdział I. Zagadnienia wstępne	1	
§ 1. Uwagi terminologiczne	1	1
§ 2. Elementy charakterystyczne prawa międzynarodowego publicznego	4	5
Rozdział II. Źródła prawa międzynarodowego	8	
§ 1. Zagadnienia wprowadzające	9	12
I. Znaczenie terminu źródła prawa międzynarodowego	9	12
II. Źródła prawa międzynarodowego w znaczeniu formalnym	9	14
III. Kodyfikacja prawa międzynarodowego	12	17
§ 2. Prawo zwyczajowe	13	19
I. Wprowadzenie do zagadnień prawa zwyczajowego	13	19
II. Rodzaje norm zwyczajowych	15	21
III. Proces powstawania norm zwyczajowych	17	26
IV. Ustalenie treści normy zwyczajowej	21	34
V. Zmiana i wygaśnięcie normy zwyczajowej	22	35
§ 3. Umowy międzynarodowe	22	36
I. Wprowadzenie do zagadnień prawa traktatów	22	36
II. Definicja umowy międzynarodowej	24	38
III. Rodzaje umów międzynarodowych	26	40
IV. Elementy umowy międzynarodowej	28	47
V. Procedura zawierania umów międzynarodowych	30	53
VI. Zastrzeżenia	35	65
VII. Wejście w życie umowy międzynarodowej	37	67
VIII. Przestrzeganie umów międzynarodowych	38	68
IX. Stosowanie umowy międzynarodowej	39	70
X. Zmiana umowy międzynarodowej	42	78
XI. Nieważność umowy międzynarodowej	44	82
XII. Zawieszenie i wygaśnięcie umowy międzynarodowej	45	84
§ 4. Ogólne zasady prawa	49	92
I. Zagadnienia wprowadzające	49	92
II. Ogólne zasady prawa w orzecznictwie sądów międzynarodowych	50	94
§ 5. Prawotwórcze uchwały organizacji międzynarodowych	51	95

	Str.	Nb.
§ 6. Inne źródła prawa międzynarodowego	53	99
I. Akty jednostronne państw	53	99
II. Prawo miękkie (<i>soft law</i>)	54	100
III. Judykatura	55	101
IV. Doktryna	57	103
Rozdział III. Prawo międzynarodowe publiczne w krajowych porządkach prawnych	58	
§ 1. Zagadnienia wprowadzające	59	104
§ 2. Relacje między prawem międzynarodowym a prawem krajowym (aspekt formalnoprawny) – ujęcie problemu na płaszczyźnie prawa międzynarodowego	61	105
§ 3. Relacje między prawem międzynarodowym a prawem krajowym (aspekt formalnoprawny) – ujęcie problemu na płaszczyźnie wybranych systemów prawa krajowego	62	107
I. Zagadnienia wprowadzające	62	107
II. Prawo międzynarodowe publiczne w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej	64	111
III. Prawo międzynarodowe publiczne w porządku prawnym Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej ..	67	114
IV. Prawo międzynarodowe publiczne w porządku prawnym Republiki Federalnej Niemiec	70	117
V. Prawo międzynarodowe publiczne w porządku prawnym Republiki Francuskiej	72	118
§ 4. Relacje między prawem międzynarodowym a prawem krajowym – aspekt materialnoprawny	74	119
I. Prawa człowieka	75	120
II. Prawo Światowej Organizacji Handlu	77	121
Rozdział IV. Podmioty prawa międzynarodowego – zagadnienia wprowadzające	79	
§ 1. Zarys problematyki	79	122
§ 2. Państwo	81	125
§ 3. Organizacje międzynarodowe	81	126
§ 4. Stolica Apostolska	83	128
§ 5. Osoby fizyczne	84	129
§ 6. Zakon Maltański	85	130
§ 7. Osoby prawne	86	131
§ 8. Inne podmioty	86	132
Rozdział V. Państwo	87	
§ 1. Zagadnienia wprowadzające	88	133
I. Elementy państwa	88	133
II. Suwerenność państwa i jej konsekwencje	89	135
§ 2. Rodzaje państw	92	138
§ 3. Powstanie i upadek państw	94	142
I. Zagadnienia wprowadzające	94	142

	Str.	Nb.
II. Prawo narodów do samostanowienia	95	143
III. Sposoby powstania i upadku państwa	96	144
IV. Identyczność i ciągłość państwa	97	145
§ 4. Sukcesja	98	146
I. Zagadnienia wprowadzające	98	146
II. Sukcesja w odniesieniu do umów międzynarodowych	99	147
III. Sukcesja w odniesieniu do mienia państwowego, archiwów oraz długów państwowych	102	151
IV. Sukcesja w odniesieniu do odpowiedzialności międzynarodowej ..	103	152
V. Sukcesja w odniesieniu do członkostwa w organizacjach międzynarodowych	104	153
VI. Sukcesja w odniesieniu do obywatelstwa	104	154
§ 5. Uznanie w prawie międzynarodowym	106	155
Rozdział VI. Elementy państwa – terytorium, ludność, organy władzy	111	
§ 1. Terytorium	112	162
I. Pojęcie terytorium państwowego	112	162
II. Zasada zwierzchnictwa terytorialnego	113	166
III. Nabycie terytorium	115	169
IV. Granice państwa	118	174
V. Rzeki międzynarodowe	121	178
VI. Obszary morskie wchodzące w skład terytorium państwowego	122	180
VII. Obszary morskie podlegające ograniczonej suwerenności lub jurysdykcji państwa nadbrzeżnego	127	183
VIII. Międzynarodowe cieśniny i kanały morskie	129	185
IX. Przestrzeń powietrzna państwa	131	186
§ 2. Ludność	133	187
I. Obywatelstwo	133	187
II. Obywatelstwo Unii Europejskiej	137	191
III. Cudzoziemcy	139	192
IV. Uchodźcy	142	196
V. Wybrane zagadnienia międzynarodowego ruchu osobowego	143	197
§ 3. Organy władzy państwowej	145	198
I. Wprowadzenie	145	198
II. Organy państwa w zakresie stosunków międzynarodowych	145	199
III. Organy wewnętrzne państwa	145	200
IV. Organy zewnętrzne państwa	149	201
V. Misje dyplomatyczne	149	202
VI. Misje konsularne	155	203
VII. Misje przy organizacjach międzynarodowych	157	204
VIII. Misje specjalne	158	205
IX. Przedstawicielstwa handlowe	159	206
Rozdział VII. Terytoria niepodlegające suwerenności państwowej	160	
§ 1. Morze pełne	161	207
I. Pojęcie morza pełnego	161	207
II. Wolności morza pełnego	161	208
III. Zasada zwierzchnictwa okrętowego	162	209

	Str.	Nb.
§ 2. Dno mórz i oceanów poza granicami jurysdykcji państwowej	164	210
§ 3. Obszary podbiegunowe	165	211
I. Arktyka	165	211
II. Antarktyka	166	212
§ 4. <i>Terra nullius</i>	167	213
§ 5. Przestrzeń kosmiczna	167	214
Rozdział VIII. Organizacje międzynarodowe	170	
§ 1. Zagadnienia wprowadzające	171	215
I. Rys historyczny	171	215
II. Tworzenie organizacji międzynarodowych	173	216
III. Rodzaje organizacji międzynarodowych	175	217
IV. Funkcje organizacji międzynarodowych	177	219
V. Organy organizacji międzynarodowych	179	220
VI. Członkostwo w organizacjach międzynarodowych	180	221
VII. Organizacje pozarządowe	182	223
§ 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych	182	224
I. Rys historyczny i charakterystyka ONZ	182	224
II. Karta Narodów Zjednoczonych jako umowa międzynarodowa	185	226
III. Cele i zasady ONZ	187	227
IV. Członkostwo ONZ	189	228
V. Organy ONZ	192	234
VI. Organizacje wyspecjalizowane w systemie ONZ	202	243
§ 3. Unia Europejska oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej	203	244
I. Rys historyczny oraz charakterystyka UE oraz Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej	203	244
II. Cele UE oraz Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej	206	245
III. Członkostwo w UE	207	246
IV. Instytucje UE	208	247
V. <i>Acquis</i> UE	211	248
§ 4. Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	211	249
I. Rys historyczny oraz charakterystyka organizacji	211	249
II. Charakter prawny OBWE	213	250
III. Cele i zakres działalności OBWE	213	251
IV. Organy OBWE	214	252
§ 5. Rada Europy	215	253
I. Zarys historyczny oraz cele działalności Rady Europy	215	253
II. Członkostwo w Radzie Europy	216	254
III. Organy Rady Europy	217	255
§ 6. Organizacje międzynarodowe o charakterze gospodarczym		
– WTO i OECD	218	256
I. Światowa Organizacja Handlu (WTO)	218	256
II. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)	219	257
§ 7. Organizacje międzynarodowe o charakterze polityczno-wojskowym		
– NATO	221	258

Rozdział IX. Status osób fizycznych w prawie międzynarodowym	223
§ 1. Międzynarodowa ochrona praw człowieka	225 259
I. Zagadnienia wprowadzające	225 259
II. Ochrona praw człowieka w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych	226 260
III. Regionalne systemy ochrony praw człowieka	232 261
IV. Ochrona praw człowieka w ramach Rady Europy	233 262
V. Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej	237 263
VI. Ochrona praw człowieka w ramach OBWE	239 264
§ 2. Odpowiedzialność jednostki za naruszenie prawa międzynarodowego	240 265
I. Przestępstwa prawa międzynarodowego; zasada jurysdykcji uniwersalnej	240 265
II. Prawo norymberskie; pojęcie zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko pokojowi oraz zbrodni przeciwko ludzkości	241 266
III. Zapobieganie i karanie zbrodni ludobójstwa	242 267
IV. Międzynarodowy Trybunał Karny dla osądzenia sprawców naruszeń prawa humanitarnego w byłej Jugosławii; Międzynarodowy Trybunał Karny dla Rwandy	244 268
V. Trybunał Specjalny dla Sierra Leone	247 269
VI. Międzynarodowy Trybunał Karny	248 270
Rozdział X. Odpowiedzialność międzynarodowa państwa	252
§ 1. Odpowiedzialność za naruszenie prawa międzynarodowego	253 271
§ 2. Odpowiedzialność z tytułu działań zgodnych z prawem międzynarodowym	260 272
§ 3. Realizacja odpowiedzialności międzynarodowej	262 273
Rozdział XI. Załatwianie sporów międzynarodowych	267
§ 1. Zagadnienia wprowadzające	268 274
§ 2. Dyplomatyczne sposoby załatwiania sporów	270 275
I. Negocjacje	270 275
II. Dobre usługi i mediacja	271 276
III. Komisje śledcze	272 277
IV. Koncyliacja	273 278
§ 3. Postępowanie przed organami ONZ	274 279
§ 4. Postępowanie arbitrażowe i sądowe	276 280
I. Arbitraż międzynarodowy	276 280
II. Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej	278 281
III. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości	278 282
IV. Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza	283 283
V. Rozstrzyganie sporów w ramach WTO	283 284
Rozdział XII. Użycie siły zbrojnej w stosunkach międzynarodowych	285
§ 1. Zakaz użycia siły w rozwoju historycznym	287 285
§ 2. Prawo do indywidualnej i zbiorowej samoobrony	289 286
§ 3. System bezpieczeństwa zbiorowego ONZ	297 287

	Str.	Nb.
§ 4. Interwencja humanitarna	305	288
§ 5. Rozbrojenie i ograniczenie zbrojeń	308	289
Rozdział XIII. Prawo wojenne (międzynarodowe prawo humanitarne)	311	
§ 1. Pojęcie prawa wojennego	312	290
§ 2. Źródła i zakres obowiązywania prawa wojennego	314	291
§ 3. Działania wojenne	316	293
I. Początek wojny	316	293
II. Obszar wojny i teatr wojny	316	294
III. Skład sił zbrojnych; status kombatanta	317	295
IV. Środki szkodenia nieprzyjacielowi	318	296
V. Zakończenie wojny	320	297
§ 4. Osoby chronione	321	298
I. Ranni, chorzy i rozbitkowie	321	298
II. Jeńcy wojenni	322	299
III. Ludność cywilna	323	300
§ 5. Okupacja wojenna	324	301
§ 6. Neutralność	326	302
§ 7. Konflikty zbrojne niemające charakteru międzynarodowego	328	303
§ 8. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża	331	304
Indeks rzeczowy	333	

Wykaz skrótów

1. Konwencje międzynarodowe, inne akty prawne

CudzU	ustawa z 13.6.2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694 ze zm.)
EKO	Europejska Konwencja o obywatelstwie 6.4.1922 r.
EKPC	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
GATs	Układ Ogólny w sprawie handlu usługami
Karta NZ	Karta Narodów Zjednoczonych z 26.6.1945 r. (Dz.U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90 ze zm.)
KMLC	Konwencja o Międzynarodowym Lotnictwie Cywilnym z 7.12.1944 r. (Dz.U. z 1959 r. Nr 35, poz. 212 ze zm.)
KMS	Konwencja o misjach specjalnych z 16.12.1969 r. (Dz.U. z 1985 r. Nr 48, poz. 245)
KOECD	Konwencja o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju z 14.12.1960 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 76, poz. 490)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i ze sprost.)
KPM	Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 10.12.1982 r. (Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543)
KPT	Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 23.5.1969 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439)
KPTO	Konwencja wiedeńska o prawie traktatów między państwami a organizacjami międzynarodowymi albo organizacjami międzynarodowymi z 21.3.1986 r. (United Nations publication, Sales No. E.94.V.5)
KSD	Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z 18.4.1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232)
KSK	Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych z 24.4.1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98)
KŚOM	Konwencja dotycząca Światowej Organizacji Meteorologicznej z 11.10.1947 r. (Dz.U. z 1951 r. Nr 11, poz. 85 ze zm.)
KWHO	Konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia z 22.7.1946 r. (Dz.U. z 1948 r. Nr 61, poz. 477 ze zm.)
ObPolU	ustawa z 15.2.1962 r. o obywatelstwie polskim (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353 ze zm.)
PaszpU	ustawa z 13.7.2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz.U. Nr 143, poz. 1027 ze zm.)

PDPC.....	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10.12.1948 r.
PPGSK.....	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169)
PPOP.....	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
St. RE.....	Statut Rady Europy z 5.5.1949 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 118, poz. 565)
TEWEA.....	Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/3 ze zm.)
TfUE.....	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.)
TP.....	Traktat Północnoatlantycki z 4.4.1949 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 87, poz. 970)
TRIPS.....	Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej
TUE.....	Traktat o Unii Europejskiej z 7.2.1992 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 864/30 ze zm.)
TUZE.....	Traktat o Unii Zachodnioeuropejskiej
UmMU.....	ustawa z 14.4.2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz.U. Nr 39, poz. 443 ze zm.)
UZ.....	ustawa zasadnicza RFN

2. Organizacje międzynarodowe

DSU.....	Dispute Settlement Understanding
DSB.....	Dispute Settlement Body
EFTA.....	European Free Trade (Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu)
EWEA.....	Europejska Wspólnota Energii Atomowej
EUROATOM.....	Europejska Wspólnota Energii Atomowej
EWWiS.....	Europejska Wspólnota Węgla i Stali
FAO.....	Food and Agriculture Organization
GATT.....	General Agreement on Tariffs and Trade
KBWE.....	Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
MAEA.....	Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej
MKCK.....	Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża
MOP.....	Międzynarodowa Organizacja Pracy
NATO.....	Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego
OBWE.....	Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
ODM.....	Organizacja Dna Morskiego
OECD.....	Organizacja ds. Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OJA.....	Organizacja Jedności Afrykańskiej
ONZ.....	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPA.....	Organizacja Państw Amerykańskich
RE.....	Rada Europy
UE.....	Unia Europejska

UNESCO.....	United Nations for Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UZE	Unia Zachodnioeuropejska
WE	Wspólnoty Europejskie
WHO	World Health Organisation
WMO	World Meteorological Organisation
WNP	Wspólnota Niepodległych Państw
WTO.....	World Trade Organisation

3. Sądy międzynarodowe

ETPC.....	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
MTK	Międzynarodowy Trybunał Karny
MTPM.....	Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza
MTS	Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
MTW	Międzynarodowy Trybunał Wojskowy
STA.....	Stały Trybunał Arbitrażowy
STSM.....	Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej
TS.....	Trybunał Sprawiedliwości

4. Zbiory dokumentów i periodyki, czasopisma, publikatory

AUWr	Acta Universitatis Wratislaviensis
AJIL	American Journal of International Law
Ann. UMCS	Annales UMCS
BFSP	British and Foreign State Practice
Biul. CE UW.....	Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego
BYIL	British Yearbook of International Law
CMLR	Common Market Law Review
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (Wspólnot Europejskich)
EJIL.....	European Journal of International Law
ELRev	European Law Review
EB	Eurobiuletyn
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
EPIL	Encyclopedia of Public International Law
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
GYIL.....	German Yearbook of International Law
GP.....	Gazeta Prawna
HYIL.....	Hague Yearbook of International Law
ICJ Rep.....	International Court of Justice Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders
ICLQ	International and Comparative Law Quarterly
ILM	International Legal Materials
ILR.....	International Law Reports

ILQ.....	International Law Quarterly
KPP.....	Kwartalnik Prawa Publicznego
KSM.....	Krakowskie Sprawy Międzynarodowe
M.P.....	Monitor Polski
MEiP.....	Myśl Ekonomiczna i Prawna
Misc. Iur. Gen.	Miscellanea Iuris Gentium
NP.....	Nowe Prawo
Pal.....	Palestra
PCIJ Publ. seria A.....	Permanent Court of International Justice, Collection of Judgments (1922–1930)
PCIJ Publ. seria A/B.....	Permanent Court of International Justice, Collection of Judgments, Orders and Advisory Opinions (1931–1940)
PCIJ Publ. seria B.....	Permanent Court of International Justice, Collection of Advisory Opinions (1922–1930)
PiP.....	Państwo i Prawo
PiŚ.....	Prawo i Środowisko
PiŻ.....	Prawo i Życie
PL.....	Przegląd Legislacyjny
PM.....	Prawo Morskie
PoLYBIL.....	Polish Yearbook of International Law
PPD.....	Polski Przegląd Dyplomatyczny
PPE.....	Przegląd Prawa Europejskiego
PPiA.....	Przegląd Prawa i Administracji
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS.....	Przegląd Sądowy
PSM.....	Przegląd Stosunków Międzynarodowych
Rej.....	Rejent
RIAA.....	United Nations Reports of International Arbitral Awards
RZN.....	Rzeszowskie Zeszyty Naukowe
SE.....	Studia Europejskie
SI.....	Studia Iuridica
SM.....	Sprawy Międzynarodowe
SP.....	Studia Prawnicze
St.M.....	Stosunki Międzynarodowe
TRPCZ.....	Toruński Rocznik Praw Człowieka
WPP.....	Wojskowy Przegląd Prawniczy
Zb. Orz.....	Zbiór Orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

5. Inne skróty

EOG.....	Europejski Obszar Gospodarczy
Nr.....	numer
NZ.....	Narody Zjednoczone
p.n.e.....	przed naszą erą
poz.....	pozycja
rez.....	rezolucja
tekst jedn.....	tekst jednolity
z.....	zeszyt

Wykaz stron internetowych

www.un.org	Organizacja Narodów Zjednoczonych
www.unsystem.org	organizacje wyspecjalizowane ONZ
www.unhcr.ch	Wysoki Komisarz ONZ ds. Uchodźców (UNHCR)
www.icj-cij.org	Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
www.icc-cpi.int	Międzynarodowy Trybunał Karny
www.un.org/icty/	Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii
www.un.org/ictt/	Międzynarodowy Trybunał Karny dla Rwandy
www.sc-sl.org	Trybunał Specjalny dla Sierra Leone
www.un.org/law/ilc	Komisja Prawa Międzynarodowego ONZ
www.icrc.ch	Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (ICRC)
www.arctic-council.org	Rada Arktyczna (Arctic Council)

Wykaz podstawowej literatury

1. Wybór podręczników z zakresu prawa międzynarodowego

- L. Antonowicz*, Podręcznik prawa międzynarodowego, wyd. 12, Warszawa 2011
- D. Armstrong, T. Farrell, H. Lambert*, International Law and International Relations, wyd. 1, Cambridge 2007
- A. Aust*, Handbook on International Law, wyd. 2, Cambridge 2010
- R. Bierzanek, J. Symonides*, Prawo międzynarodowe publiczne, wyd. 8, Warszawa 2004
- I. Brownlie*, Principles of Public International Law, wyd. 7, Oxford 2008
- A. Cassese*, International Law, wyd. 2, Oxford 2004
- E. Cala-Wacinkiewicz*, Podstawy systemu prawa międzynarodowego. Pytania. Testy. Tablice, wyd. 2, Warszawa 2009
- W. Czapliński, A. Wýrozumska*, Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe, wyd. 2, Warszawa 2004
- B. Kuźniak, M. Marcinko*, Organizacje międzynarodowe, wyd. 3, Warszawa 2008
- T. R. Van Devort*, International Law and Organization. An Introduction, wyd. 1, Thousand Oaks–London–New Delhi 1998
- M. Dixon*, Textbook on International Law, wyd. 6, Oxford 2007
- M. Dixon, R. McCorquodale, S. Williams*, Cases & Materials on International Law, wyd. 5, Oxford 2011
- M. Evans* (red.), International Law, wyd. 3, Oxford 2010
- P. Filipek, B. Kuźniak*, Prawo międzynarodowe publiczne, testy, kazusy, tablice, słownik, wyd. 4, Warszawa 2010
- J. Gilas*, Prawo międzynarodowe, wyd. 2, Toruń 1999
- D. J. Harris*, Cases and Materials on International Law, wyd. 7, London 2010
- J. Klabbers*, An Introduction to International Institutional Law, wyd. 2, Cambridge 2009
- P. Malanczuk*, Akehurst's Modern Introduction to International Law, wyd. 7, London–New York 1999
- M. N. Shaw*, International Law, wyd. 6, Cambridge 2008
- R. M. M. Wallace*, International Law, wyd. 6, London 2009
- B. Wierzbicki* (red.), Prawo międzynarodowe. Materiały do studiów, wyd. 4, Białystok 2008

2. Wybór zbiorów dokumentów do nauki prawa międzynarodowego

- S. Bieleń*, Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów, wyd. 2, Warszawa 1998
- P. Łaski, I. Gawłowicz, E. Cala*, Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego, wyd. 1, cz. I–II, Szczecin 2001
- A. Łazowski*, Prawo międzynarodowe publiczne, zbiór przepisów, wyd. 1, Kraków 2003
- A. Przyborowska-Klimczak*, Prawo międzynarodowe publiczne, wyd. 8, Lublin 2008